

Hoogleraar en jeugdpsychiater over onderwijs in coronatijd: ‘Niet alles was negatief, sommige kinderen gedijen prima bij thuisonderwijs’

28-08-2021 om 12:15 door Pascale Thewissen

*Hoogleraar onderwijsconomie Trudie Schils (rechts) en jeugdpsychiater Rianne Klaassen in gesprek over impact van de pandemie op jongeren.
Afbelding: Rob Oostwegel*

De scholen en de universiteiten gaan weer open. Wat hebben we geleerd van de coronapandemie en de lockdowns? Wat ging mis en wat ging goed? Een dubbelinterview met onderwijsconoom Trudie Schils en jeugdpsychiater Rianne Klaassen. „Het gaat heel vaak over onderwijsachterstanden. Maar er zijn ook genoeg leerlingen die wél doorgaan naar het volgende leerjaar.”

Een van haar burens in de Jordaan had een foefje bedacht om de avondklok te omzeilen. „Met een bezemsteel met zo’n mop eraan scharrelde hij ’s avonds buiten rond, alsof hij z’n hond uit was aan het laten.” Kinder- en jeugdpsychiater Rianne Klaassen moet er hartelijk om lachen. „De politie liet hem begaan. Ik denk dat ze z’n vindingrijkheid wel konden waarderen.”

Het is een term die vaker terugkomt tijdens het gesprek: vindingrijkheid. Van jongeren, leerkrachten en scholen. Zo hoopt Trudie Schils, hoogleraar onderwijsconomie aan de Universiteit Maastricht, dat saaie hoorcolleges voorgoed tot het verleden behoren. „De digitalisering in het onderwijs heeft ook goede kanten. Ik heb collega’s die, weliswaar met heel veel moeite, prachtig mooie filmpjes hebben gemaakt. Ik hoop dat ze daarmee doorgaan. Hetzelfde geldt voor innovatieve en creatieve oplossingen die door basisscholen en in het middelbaar onderwijs zijn bedacht.” Ze nipt aan haar kop thee, en merkt op: „Niet alles was negatief, weet je. Er wordt heel erg gefocust op leerachterstanden. Maar er zijn ook kinderen die prima gedijen bij thuisonderwijs. Weet je wat mooi was? Ouders die af en toe mee onlineles volgden en daardoor veel beter wisten waar hun kinderen mee bezig waren.” Klaassen knikt instemmend: „Klopt, ik liep eens de keuken binnen en hoorde allerlei interessante dingen over de Franse Revolutie.”

Nieuwe schooljaar

Ze ontmoeten elkaar op een doordeweekse voormiddag in hotel/bar Sir Alex in Wyck, vlakbij het centraal station in Maastricht. Klaassen is vroeg met de trein uit Amsterdam vertrokken; Schils komt uit Maastricht en woont in Weert. Ze kennen elkaar niet maar zijn beiden ingegaan op de uitnodiging voor een dubbelinterview over de start van het nieuwe schooljaar en de impact die corona op leerlingen en studenten heeft gehad. De lagere en middelbare scholen in het zuiden van het land beginnen 6 september weer. Ook het middelbaar- en hoger beroepsonderwijs en de universiteiten gaan weer open. Met mondkapje maar zonder anderhalvemeterregel.

Lees ook: [Roep om vaccinatieplicht op universiteit wordt groter, ook in Maastricht klinkt dat geluid](https://www.limburger.nl/cnt/dmf20210824_96468894) (https://www.limburger.nl/cnt/dmf20210824_96468894).

Schils onderzocht de voorbije anderhalf jaar de gevolgen van de pandemie voor de ontwikkeling van leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs. Ze doet onder meer research naar de invloed van afkomst en bepaalde vaardigheden op de onderwijsprestaties. Momenteel werkt ze met haar collega Maria Jansen (hoogleraar populatiegericht

gezondheidsbeleid) aan een vervolgdadvies over de sociaalemotionele gevolgen van de lockdowns. Dat moet begin september klaar zijn.

Ervaringsdeskundigen

Rianne Klaassen is al twintig jaar werkzaam als kinder- en jeugdpsychiater en ook opleider in Amsterdam. Ze is actief bij Levvel, een organisatie die zich inzet voor kinderen, jongeren en (pleeg)gezinnen in lastige situaties. Ook richtte ze met Therese van Amelsfoort, hoogleraar psychiatrie aan de UM, @ease op, gevestigd in onder meer Heerlen en Maastricht. „Daar kunnen jongeren gratis en anoniem binnenlopen of mee chatten. Ze vinden een luisterend oor bij getrainde vrijwilligers: psychologiestudenten en ervaringsdeskundigen. De organisatie is voor en mét jongeren ontworpen, door te luisteren naar hun vragen en feedback. Het idee is afgekeken van het Australische Headspace van psychiater Pat McGorry, waar ze in 2001 enige tijd werkte. „Ik zag er dat theorie en praktijk elkaar heel erg kunnen versterken. In de Nederlandse GGZ zijn het vaak nog gescheiden werelden.”

De scholen gaan weer volledig open; de voetbalcompetitie herstart. Kinderen kunnen weer naar hockeytraining, muziekles en ga zo maar door. Gaan we de draad weer gewoon oppakken? Alsof er niets gebeurd is?

Schils: „Dat hoop ik niet. Ik hoop echt dat we een stukje rust kunnen vasthouden. Het academisch onderwijs staat onder druk. Het is makkelijk om snel weer in de tredmolen terecht te komen en het oude ritme op te pakken. Toch zie ik ook mensen in mijn omgeving die het wel fijn vinden om een tandje lager te schakelen. Volgens mij moeten we proberen te voorkomen dat we straks weer allemaal rondrennen als een kip zonder kop. Ik doe daar zelf ook aan mee hoor.”

Klaassen, lachend: „Dan moeten we ervoor zorgen dat de kop weer op de kip gaat. We kunnen deze periode gebruiken als een reset. Ouders kunnen hun kinderen vragen: hoe is het met je, hoe is het eigenlijk om boos of teleurgesteld te zijn? Ik denk dat dat het afgelopen jaar wel meer is gebeurd. Ouders hadden meer tijd, hoefden niet op en neer naar hun werk. Vragen hoe je dag was is nog iets anders dan praten over gevoelens. Vraag bijvoorbeeld eens aan je kind: hoe was corona voor jou?”

Schils: „Ik kan me voorstellen dat in gezinnen waar iemand is overleden of een ouder zijn of haar baan is kwijtgeraakt, niet de rust is om te vragen hoe het ermee gaat. Dat zie je ook in de middellangetermijnstudies terug: dat kinderen in dergelijke gezinnen depressiever zijn.”

Klaassen: „Klopt. Maar je kind vragen hoe het ermee gaat helpt om contact met elkaar te houden. Het verbindt en leidt misschien even af van je eigen sores.”

Zijn er meer kinderen en jongeren die om hulp vragen als gevolg van de pandemie?

Klaassen: „Wat we weten is dat het aantal vragen toeneemt. Wij hebben gigantische wachtlijsten. Deels was dat al zo. Wat we wel zien is dat jongeren die al klachten hadden van angst, somberheid en suïcidaliteit het zwaarder kregen door corona. In de eerste weken na de lockdown viel dat nog mee, vonden sommigen het best oké. Naarmate het langer duurde nam het oplossend vermogen af en zag je een toename van depressies en jongeren met zelfmoordgedachten. Onze generatie kent de verhalen van onze ouders over de Tweede Wereldoorlog. Maar zeker de kinderen die nu opgroeien – sommigen in meer welvaart dan anderen – hebben een telefoon, gaan sporten en naar school. We hebben een aantal dingen best goed geregeld. Voor deze generatie was het de eerste keer dat ze geconfronteerd werd met iets waar ze helemaal geen controle over had. Angst en somberheid zijn dan natuurlijke reacties.”

Lees ook: [Quarantaineregel op scholen zet kwaad bloed: 'Ongevaccineerde kinderen dupe van angst'](https://www.limburger.nl/cnt/dmf20210822_954.91199) (https://www.limburger.nl/cnt/dmf20210822_954.91199).

Een constatering is volgens Klaassen ook dat eetstoornissen veel heftiger zijn geworden, vooral bij jonge meiden. „Eén van de mogelijke verklaringen is dat je door corona de controle over heel veel dingen bent kwijtgeraakt. Maar over dat eten heb je wel nog controle. Een aantal van hen gaat daarin extreem ver. Daar staat tegenover dat het onlineonderwijs voor sommigen ook een oplossing was. Kinderen die noodgedwongen thuiszaten om allerlei redenen, tegen hen heb ik gezegd: je hebt nu de kans weer aan te haken. Ga mee de les in. Eerst zonder camera en daarna mét. Dan schuif je zo weer langzaam die klas in.”

Foto: Rob Oostwegel

Schils: „Wat je ziet – en dat sluit aan bij wat Rianne zegt – is dat leerlingen in het begin heel opgewekt en veerkrachtig reageerden. De schoolmotivatie was goed. Zo van: we gaan ertegenaan! Maar na de zomervakantie ebde dat weg. Toen kwam het besef: dit is nog niet voorbij. Uit onderzoek na de eerste lockdown bleek ook dat ze het heel erg saai vonden, dat thuiszitten.”

„Wat wel belangrijk is: de meeste onderzoeken dateren van de zomervakantie vorig jaar. Van na de eerste lockdown. Daarna gingen de scholen opnieuw dicht en deed hybride onderwijs zijn intrede: half thuis, half op school. Wat heeft dat met leerlingen gedaan? Mélanie Monfrance, één van mijn assistenten in opleiding, onderzoekt nu de langetermijneffecten. Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat de vindrijkheid van vmbo-leerlingen, die de afgelopen jaren toenam, in 2020 leek af te vlakken. Dat had waarschijnlijk te maken met het wegvallen van praktijklessen. Voor de theorielessen online hoefden ze alleen maar achter hun scherm te zitten en te luisteren.”

Huiselijk geweld is ook één van die thema's die als gevolg van corona weer hoog op de agenda staan. Wat zie je daarvan terug in de praktijk?

Klaassen: „Als je een ruim huis hebt en een ruime tuin, dan is dat heel prettig. Maar er zijn ook veel mensen die keurig binnen in een flatje zaten. En daar klap je met elkaar een keer uit. Als je dan al stress hebt, deel je sneller een tik uit. Dat kan de voorbode zijn van iets ergers. Ja, daar hebben we het wel over met ouders als die met hun kind bij ons komen. Wij vragen kinderen altijd: hoe ziet straf er thuis uit? Wordt er wel eens geslagen? Het is niet dat bij een incidentele uitglijder alle sirenes afgaan. Ouders schamen zich ook vaak. We zoeken samen naar oplossingen. Dat willen de meesten ook. Maar mishandeling is wel toegenomen, dat wordt bevestigd door het Centrum Huiselijk Geweld, de wijkteams en Veilig Thuis.”

Aan de Universiteit Maastricht studeren ook veel buitenlandse jongeren. Hoe is het hen afgelopen anderhalf jaar vergaan?

Schils: „Ik begeleid veel masterstudenten, onder wie buitenlandse studenten. Die zag je vereenzamen, ja. Dat vond ik wel moeilijk, zij konden hier niets. Het maatschappelijk leven lag stil. Er waren best wat buitenlandse studenten die terug naar huis gingen, naar hun vrienden en familie. Dan zag ik online opeens een heel ander persoon. Iemand die weer lachte. Ik herkende één van hen bijna niet terug. Een studente uit het noorden van het land was nog nooit op de universiteit geweest. Dat is wel bijzonder: je doet je master in Maastricht en bent er nog nooit geweest. Mijn collega's en ik hebben veel meer tijd en moeite gestoken in het onderhouden van contacten door afspraken meer online te plannen. En dan zag je dat studenten ook met heel andere vragen kwamen. Dingen die ze anders waarschijnlijk aan medestudenten zouden vragen. Zoals: hoe start ik een statistisch programma op? Ik moest veel meer terug naar de basale uitlegstand.”

Klaassen: „Dat wist je nog? Hoe je het opstartte?”

De twee barsten in lachen uit. Schils: „Nou, bij sommige vragen moest ik wel heel goed nadenken over hoe ik dat moest gaan uitleggen.”

Lees ook: [Hoger onderwijs kritisch op maximale groepsgrootte, GGD vindt openen onderwijs te vroeg \(https://www.limburger.nl/cnt/dmf20210813_96567758\)](https://www.limburger.nl/cnt/dmf20210813_96567758)

Is er veel verschil tussen jongens en meisjes? In de manier waarop ze met de lockdown en het online-onderwijs zijn omgegaan en de achterstanden die ze hebben opgelopen?

Schils: „Uit Belgisch onderzoek blijkt dat het veel meer gaat om persoonskenmerken. Kinderen die zorgvuldig en gedisciplineerd zijn hebben er veel minder moeite mee. Dan maakt het dus niet uit of je jongen of meisje bent. Het is wel zo dat meisjes vaker dat soort eigenschappen hebben. Jongens zijn meer gaan gamen, dat klopt. Dat zien we terug in de tijdsbesteding van zowel Duitse als Nederlandse jongeren. Maar je moet uitkijken met categoriseren. Er wordt nu ook heel veel geroepen over de tegenstellingen tussen laag- en hoogopgeleid. Dat vind ik lastige termen. Zelf heb ik het over ouders met een mbo-opleiding en ouders met een hbo- of wo-opleiding. Dan is het meteen duidelijk waar het over gaat. Want wat is laag opgeleid? Dat suggereert dat je minder waard bent. Terwijl ik heel blij ben met die vijftig procent van de bevolking die een mbo-opleiding heeft gedaan en met de kapper die gewoon mijn haar knipt en niet met mij in discussie gaat over de vraag wat de beste theorie is om mijn haar te knippen. Ik weet niet of de ongelijkheid tussen kinderen groter is geworden. Het kost tijd om dat uit te zoeken. Maar de eerste signalen laten zien dat het niet heel robuust is.”

Paspoort van Trudie Schils

Trudie Schils (48) is geboren in Maastricht en woont samen in Weert. Ze studeerde economie in Tilburg en werkte als universitair docent aan de International School for Humanities and Social Sciences in Amsterdam.

Foto: Rob Oostwegel

Ze kwam in 2008 naar de Universiteit Maastricht en is hoogleraar onderwijs economie bij de vakgroep Macro, International and Labour Economics. Ook is ze programmamanager van De Educatieve Agenda Limburg, een samenwerking van de universiteit, Zuyd Hogeschool, Fontys en Open Universiteit met het mbo, voortgezet en primair onderwijs en de provincie. Doel is goed onderwijs in Limburg behouden en uitbouwen.

Wat Schils ook wel lastig vindt is dat het heel vaak over onderwijsachterstanden gaat. „Maar er zijn ook genoeg leerlingen die wél doorgaan naar het volgende leerjaar. We verliezen ook de leraren vaak uit het oog. Voor velen was het flink aanpoten. Ze hadden amper de kans zich voor te bereiden; hoorden van de ene dag op de andere dat de scholen dichtgingen. Dan stonden ze opeens in hun eigen keuken een half uur les te geven, totdat iemand quasi grappig opmerkte: Juf, u staat op mute. Heb je je de hele tijd staan uitsloven voor niks. De leerkracht werd opeens geconfronteerd met zijn of haar eigen onzekerheden. Kortom: er zitten meer aspecten aan dan leerachterstanden alleen.”

Lees ook: [Docenten worstelen met nieuwe schooljaar: 'Ongevaccineerde leerling moet online les krijgen'](https://www.limburger.nl/cnt/dmf20210812_92928214) (https://www.limburger.nl/cnt/dmf20210812_92928214.)

Als gevolg van de lockdown zijn kinderen wellicht nog meer dan voorheen teruggeworpen op het internet als informatiebron. Hoe ga je daarmee om?

Schils: „Dan gaat het bijvoorbeeld om de vraag: welke informatie krijg je? Wat is waar? Je ziet dat daar op mbo's bijvoorbeeld al veel aandacht aan wordt besteed. Hoe herken je algoritmes? Welke bronnen vertrouw je en welke niet? Ik vind dat de overheid daar steken heeft laten vallen. Let wel: ik had niet in hun schoenen willen staan in deze crisis, maar in de communicatie is wel het een en ander fout gegaan. Daarom gaan we op de universiteit nu zelf studenten actief informeren over vaccinatie. Laat je je wel of niet vaccineren? Wat doet het met je?”

Klaassen: „Ik had het verstandig gevonden als het OMT een gedragspecialist had ingezet om te kijken hoe grote groepen reageren en zich gedragen als de regels veranderen. Dat had wellicht gebeurd wat betreft de onrust bij nieuwe maatregelen. Er had wat meer rekening gehouden kunnen worden met het gedrag van jongeren. Bij @ease zien we ook regionale verschillen, bijvoorbeeld tussen Heerlen en Maastricht. In Heerlen bereik je mensen over het algemeen wat lastiger.”

Schils: „Dat is herkenbaar. In de mijnstreek wordt al gauw gedacht: daar is weer zo'n instantie die zich met ons komt bemoeien. Mensen vertrouwen dat niet. Terwijl de problemen daar vaak groter zijn.”

Paspoort van Rianne Klaassen

Rianne Klaassen (52) is geboren in Leidschendam en woont in Amsterdam. Ze is getrouwd met een Brits/Australische man en heeft twee puberdochters.

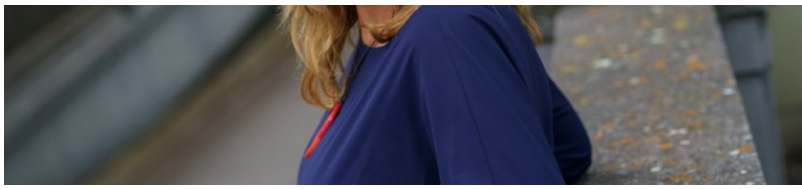

Foto: Rob Oostwegel

Klaassen studeerde geneeskunde in Leiden en specialiseerde zich in psychiatrie en later in kinder- en jeugdpsychiatrie. Ze is werkzaam bij Levvel Amsterdam en daarnaast medeoprichter van stichting @ease met vestigingen in Maastricht, Heerlen, Rotterdam, Amsterdam en Groningen.

Zie-je-wel-isme

Klaassen: „Er bestaat zo iets als zie-je-wel-isme. Als iets je niet lukt en je krijgt daar bevestiging van, dan zeg je al snel: zie je wel. Dat is lastig te doorbreken, maar het kan. Door vragen te stellen bijvoorbeeld. We noemen dat de socratische dialoog. Hoe denk jij dat het zit? Hoe heb jij dat beleefd? Dan zet je de hersens van de ander aan het werk. Je kunt het allemaal wel voor iemand bedenken, maar laat mensen zelf een oordeel vormen. Het kan twee kanten op. Je denkt: ik kan het niet, het wordt toch niets. Of je kunt leren kijken naar de soms kleine dingen die wel lukken en ook daar het zie-je-wel-ik-kan-het-principe op toepassen. Dat heeft effect op je dopamine. Zo *empower* je je eigen succes.”

Laatst, vertelt Schils aan het einde van het gesprek, was ze op een feestje. Daar ging het ook over de pandemie. En over de gevolgen. Daar ontstond bijna ruzie over wie het nu eigenlijk het zwaarst had gehad. Jongeren, ouderen of het zorgpersoneel en de zzp'ers? Klaassen: „Corona is ons allemaal overkomen. Iedereen heeft ondervonden dat niet alles maakbaar en vanzelfsprekend is. Iedereen was angstiger en niemand kon op vakantie of gaan skiën. Alleen heeft de een het daar wat lastiger mee dan de ander.”

Sports Telly

[Fotos] Zie de auto waarin Max Verstappen echt rijdt

([https://sportstelly.com/trending/met-welke-wagens-kan-je-de-sterren-en-de-sporters-spotten-2-ob-3?](https://sportstelly.com/trending/met-welke-wagens-kan-je-de-sterren-en-de-sporters-spotten-2-ob-3?utm_source=outbrain&utm_campaign=00dd0492dc60f199c05697d6a27c392e0e&utm_medium=$section_name$_$section_id&utm_term=%5BFotos%5D+Zie+de))

utm_source=outbrain&utm_campaign=00dd0492dc60f199c05697d6a27c392e0e&utm_medium=\$section_name\$_\$section_id&utm_term=%5BFotos%5D+Zie+de

InPixio

inPixio Photo Studio 11 - Beeldcorrectie met één klik!

([https://www.inpixio.com/static/lp/photostudio/NL/?utm_source=outbrain&utm_medium=\\$section_name\\$_\\$section_id&utm_term=%5BBeeldcorrectie%5D+met+een+klik!](https://www.inpixio.com/static/lp/photostudio/NL/?utm_source=outbrain&utm_medium=$section_name$_$section_id&utm_term=%5BBeeldcorrectie%5D+met+een+klik!))

Dakbedekking | Zoek...

Weert: De kosten voor de vervanging van het dak zullen je misschien...

([https://trck.tracking505.com/cb867f1b-087b-46c9a298-757011c1f187?utm_source=outbrain&utm_medium=\\$section_name\\$_\\$section_id&utm_term=%5BDakbedekking%5D+zoek...](https://trck.tracking505.com/cb867f1b-087b-46c9a298-757011c1f187?utm_source=outbrain&utm_medium=$section_name$_$section_id&utm_term=%5BDakbedekking%5D+zoek...))